

nové knihy

M. KRÍŽEK, L. SOMER, M. MARKL,
O. KOWALSKI, P. PUDLÁK, I. VR-
KOČ:

ABELOVA CENA – NEJVYŠŠÍ OCENĚNÍ ZA MATEMATIKU

*Academia, Praha, 2018, 220 stran,
ISBN 978-80-200-2842-6*

Kniha významných českých matematiků pod vedením prof. Michala Krížka *Abelova cena – nejvyšší ocenění za matematiku* zachycuje zajímavou historii vzniku Abelovy ceny a poutavě popisuje portréty výjimečných osobností dosavadních laureátů tohoto nejvyššího matematického ocenění. Publikace je špičkovým dílem jak o matematice, tak o matematicích. Přesto dle mého názoru není určena pouze matematikům a svojí historickou hodnotou jistě obohatí soudobé vědecké knihovny. Běžného čtenáře by snad

mohly zaskočit mnohé matematické symboly a vzorce, jimiž autoři umně dokreslují jednotlivé osudy matematických objevů. Na 220 stranách čtenář nalezne skutečně kvantum informací jak vědeckých, tak i humorných takřka přímo ze života. Lze říci, že svým vědeckým přínosem je kniha průkopnicí v sumarizaci a zhodnocení této dosud málo zdokumentované vědecké oblasti.

Předložená publikace velmi obratně popisuje problematiku udělování vědeckých cen v oboru matematiky. Barvitě líčí situaci kolem předávání Nobelových cen včetně osvětlení historek o tom, proč do těchto cen nebyla zahrnuta také matematika. Ačkoliv o tomto koluje spousta pikantních historek, asi nejpříjemnější se zdá být zdůvodnění, že Alfred Nobel nezřídil cenu za matematiku, protože se mu zdála málo praktickou disciplínou. Nejprestižnějším oceněním za matematiku tak dříve bývala Fieldsova medaile. Mezi Nobelovou cenou a Fieldsovou medailí jsou ale výrazné rozdíly. Fieldsova medaile je udělována pouze jednou za čtyři roky, věk laureátů by neměl přesáhnout 40 let a i finanční ohodnocení oproti Nobelově ceně je citelně nižší.¹ Proto se Norská akademie věd rozhodla zřídit Abelovu cenu za matematiku. Učinila tak na počest geniálního norského matematika Nielse Henrika Abela. Abelova cena se uděluje každoročně za vynikající výsledky v oblasti matematiky a její finanční ohodnocení je srovnatelné s Nobelovou cenou.

V díle máme možnost detailně sledovat nelehké osudy 15 dosavadních laureátů Abelovy ceny, jejich vize, prohry i vzácná vítězství.² Autoři čtivě a profesionálně objasňují nejen historii a životy jednotlivých

¹Podrobnější informace o Fieldsově medaili a její historii lze najít v článku M. Bečvářová, I. Netuka: *Cesta ke vzniku Fieldsovy medaile*, PMFA 63 (2018), 13–27 (pozn. red.).

²Většina kapitol v recenzované knize vychází z článků o Abelových cenách publikovaných v PMFA (pozn. red.).

osobností, ale i jejich vědecké výsledky včetně matematických vět, důkazů a praktických aplikací, za které danou cenu obdrželi. Osobně vysoce oceňuji právě popis zmiňovaných praktických aplikací matematických objevů, sblížující svět teoretické matematiky s běžným denním životem. Pro ilustraci si dovoluji citovat popis procesu bádání A. Wilese, jenž získal Abelovu cenu za důkaz Velké Fermatovy věty. A. Wiles trefně přirovnává proces hledání matematického důkazu k cestě neprozkoumaným zámek plným temných komnat: „*Vstoupíte do první komnaty a tam je tma. Naprostá tma. Klopýtáte kolem, vrážíte do nábytku, postupně však poznáváte, kde se jednotlivé kusy nábytku nacházejí. Nakonec po nějakých šesti měsících najdete vypínač, stisknete jej a náhle se vše osvětlí. Víte jasně, kde se nachá-*

zíte. Pak přejdete do sousední místnosti a strávíte dalších šest měsíců v temnotě. Tak každý z těch objevů – někdy se zdají být dílem okamžiku, někdy jde o jeden či dva dny – je ve skutečnosti vyvrcholením mnoha měsíců tápání ve tmě. A bez tápání by nemohl vzniknout.“

Na tomto příkladu je čtenáři patřičně ilustrován nelehký život matematika, často považovaného za suchopárného vědce bez špetky emocí. Ale právě popis A. Wilese je emocemi doslova napěchován a jeho vědecké bádání, trefně přirovnané k tápání ve tmě, zlidštuje vědeckého génia i nám, běžným smrtelníkům. Závěrem si dovoluji ocenit i píli a úsilí, nutně věnované k shromáždění tak obsáhlého množství historického materiálu.

Jana Žďárská